

Вучэбная праграма складзена на аснове Сучасная беларуская мова: Вучэб. праграма для вышэйшых навучальных устаноў па спецыяльнасцях 1-21 05 01 “Беларуская філалогія”, 1-21 05 02 “Руская філалогія”, 1-21 05 04 “Славянская філалогія”, 1-21 05 05 “Класічная філалогія”, 1-21 05 06 “Рамана-германская філалогія” / Аўт.-склад. З.І. Бадзевіч, С.А. Важнік, Г.К. Чахоўскі. – Мн.: РІВШ, 2010. Зацверджана Вучэбна-метадычным аб’яднаннем ВНУ Рэспублікі Беларусь па гуманітарнай адукацыі 13 ліпеня 2010 г. Рэгістрацыйны № ТД-ДГ.133/тып.

Разгледжана і рэкамендавана да зацвярджэння на пасяджэнні кафедры
_____ сучаснай беларускай мовы _____

(назва кафедры)

21.05.2013, пратакол № 10

(дата, нумар пратакола)

Загадчык кафедры

_____ З.І. Бадзевіч

(подпіс)

Адобрана і рэкамендавана да зацвярджэння Вучэбна-метадычнай камісіяй
філалагічнага факультэта _____ Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта _____

(назва вышэйшай навучальнай установы)

30.05.2013, пратакол № 6

(дата, нумар пратакола)

Старшыня

_____ М.М. Хмяльніцкі

Тлумачальная запіска

Вучэбны курс сучаснай беларускай мовы на беларускім аддзяленні філалагічных факультэтаў універсітэтаў – гэта цэлы лінгвістычны цыкл, які скіраваны на паглыбленне ведаў студэнтаў-філолагаў пра сістэму беларускай мовы, пашырэнне іх мовазнаўчай дасведчанасці і фарміраванне лінгвістычнага светапогляду. Раздзел «Сінтаксіс» у гэтым цыкле займае адно з важных месцаў і лічыцца ці не самым складаным, бо звязаны з разуменнем працэсу маўлення.

Абавязковай умовай і неад’емным складнікам сённяшняй універсітэцкай адукацыі з’яўляецца знаёмства студэнтаў з сучасным станам лінгвістычнай навукі і павышэнне іх навукова-тэарэтычнага ўзроўню, на што і скіроўвае складзеная праграма.

Калі ў сучаснай сінтаксічнай навуцы дыскусійнае відавочна дамінуе над агульнапрынятым, то сінтаксічная думка на Беларусі трымаецца, як правіла, у пэўных традыцыйных рамках (прынамсі, выдадзеныя падручнікі па беларускім сінтаксісе не даюць глыбокага ўяўлення пра якія-небудзь спрэчныя і праблемныя моманты). Тым часам у беларускай сінтаксічнай навуцы суіснуюць розныя напрамкі і канцэпцыі, адрозныя гіпотэзы і падыходы.

Менавіта гэтым фактам абумоўлена асноўная задача курса – «вывесці» студэнтаў за рамкі школьнай праграмы, «школьнага» сінтаксісу, а значыць, не толькі апісаць сінтаксічны лад мовы (праз пэўныя дэфініцыі і класіфікацыі), але па магчымасці паказаць станаўленне і развіццё беларускай сінтаксічнай навукі, абапіраючыся на апублікаваныя навуковыя і вучэбныя выданні.

Зразумела, што не ўсе пытанні, якія належыць разглядаць у курсе вышэйшай школы, маюць у сучаснай сінтаксічнай навуцы адназначнае рашэнне, аднак студэнты мусяць ведаць пра розныя пункты гледжання, разбірацца ў іх асноўных палажэннях і мець уласную думку адносна гэтых тэорый. Мэта курса бачыцца ў тым, каб адабраць, сістэматызаваць і данесці да студэнта розныя погляды лінгвістаў на адну і тую ж моўную з’яву, паказаць дыскусійнасць асобных меркаванняў і падыходаў і пры гэтым акрэсліць уласную аўтарскую пазіцыю пры развязванні палемічных пытанняў.

Вучэбная праграма курса

СІНТАКСІС

Прадмет і задачы сінтаксісу. Сінтаксіс сярод лінгвістычных дысцыплін.

Паняцце сінтаксічнай сувязі. Асноўныя віды сінтаксічнай сувязі: злучэнне (паратаксіс) і падпарадкаванне (гіпатаксіс). Асноўныя віды сінтаксічных адносін: прэдыкатыўныя, непрэдыкатыўныя; паратаксічныя, гіпатаксічныя. Сродкі выражэння сінтаксічнай сувязі ў словазлучэнні, простым сказе, складаным сказе.

Паняцце валентнасці, яе тыпы: лагічная, семантычная, сінтаксічная валентнасць; абавязковая (аблігаторная), неабавязковая (факультатыўная) валентнасць. Паняцце дыстрыбуцыі. Валентнасць і дыстрыбуцыя.

Паняцце спалучальнасці. Валентнасць і спалучальнасць. Семантычная, сінтаксічная, лексічная спалучальнасць слоў у беларускай мове. Спалучальнасць уласцівасці розных часцін мовы.

Сістэма сінтаксічных адзінак: сінтаксема, словазлучэнне, просты сказ, складаны сказ, складанае сінтаксічнае цэлае (звышфразовае адзінства), тэкст.

Асноўныя аспекты апісання сінтаксісу: структурны, камунікацыйны, функцыянальны, семантычны, структурна-семантычны, прагматычны, стылістычны.

Паняцце нацыянальнай сінтаксічнай ідыяматыкі (канцэпцыя А.Я. Міхневіча).

Сучасная беларуская сінтаксічная навука: актуальны стан, праблемы, канцэпцыі.

Словазлучэнне

Словазлучэнне як сінтаксічная адзінка. Дыферэнцыяльныя прыметы словазлучэння. Адрозненні словазлучэння ад слова і сказа. Будова, значэнне і функцыі словазлучэнняў. Структурная схема і парадыгма словазлучэнняў.

Асноўныя падыходы да разумення граматычнай прыроды словазлучэння. Аб'ём паняцця “словазлучэнне”. Праблема вылучэння прэдыкатыўных і паратаксічных словазлучэнняў.

Класіфікацыя словазлучэнняў у сучаснай лінгвістычнай літаратуры: свабодныя / несвабодныя; прэдыкатыўныя / непрэдыкатыўныя; простыя / складаныя. Лексіка-граматычныя тыпы словазлучэнняў: назоўнікавыя, прыметнікавыя, лічэбнікавыя, займеннікавыя, дзеяслоўныя і прыслоўныя. Сінтаксічна непадзельныя словазлучэнні ў сучаснай беларускай мове: структура, значэнне, функцыі.

Сінтаксічная сувязь кампанентаў непрэдыкатыўных словазлучэнняў: злучальная (паратаксічная) і падпарадкавальная (гіпатаксічная).

Дыферэнцыяльныя прыметы злучальнай сувязі: адкрытасць / закрытасць. Разнавіднасці злучальнай сувязі: з'яднанне, раз'яднанне, перараз'яднанне.

Дыферэнцыяльныя прыметы падпарадкавальнай сувязі: прадказальнасць / непрадказальнасць, абавязковасць / неабавязковасць. Разнавіднасці падпарадкавальнай сувязі: дапасаванне (поўнае і няпоўнае); склонавы паралелізм; кіраванне (беспрыназоўнікавае і прыназоўнікавае; моцнае і слабае); прымыканне (уласнае і іменнае). Размежаванне выпадкаў слабага

кіравання і іменнага прымыкання. Асаблівасці і нацыянальная адметнасць дапасавання і кіравання ў беларускай літаратурнай мове.

Тыпалогія семантыка-сінтаксічных адносін паміж кампанентамі падпарадкавальнага (гіпатаксічнага) словазлучэння: аб'ектныя, суб'ектныя, азначальныя (атрыбутыўныя), акалічнасныя (сітуацыйныя), камплетыўныя. Сінкрэтызм семантыка-сінтаксічных адносін на ўзроўні падпарадкавальнага словазлучэння. Сродкі выражэння семантыка-сінтаксічных адносін.

Сінтаксічная сінаніміка сучаснай беларускай мовы.

Сказ

Паняцце сказа. Дыферэнцыяльныя прыметы сказа: камунікацыйнасць, прапазіцыйнасць, прэдыкатыўнасць, граматычная і інтанацыйная аформленасць, сэнсавая закончанасць і самастойнасць. Прэдыкатыўнасць як асноўная сінтаксічная катэгорыя сказа. Субкатэгорыі прэдыкатыўнасці: мадальнасць, тэмпаральнасць, персанальнасць. Монапрэдыкатыўнасць і поліпрэдыкатыўнасць як адрознівальныя прыметы простага і складанага сказа. Простыя поліпрэдыкатыўныя адзінкі.

Граматычнае значэнне і граматычная форма сказа. Паняцце сінтаксічнай мадэлі сказа. Сінтаксічная мадэль і структурная схема сказа. Сінтаксічная парадыгма (сінтаксічнае поле) сказа.

Сінтаксічная сувязь кампанентаў сказа. Разнавіднасці прэдыкатыўнай сувязі: каардынацыя, суразмяшчэнне, прыцягненне. Паўпрэдыкатыўная сувязь. Далучальная сувязь. Семантыка-сінтаксічныя адносіны паміж кампанентамі сказа, сродкі іх выражэння і спосабы рэалізацыі ў беларускай мове.

Класіфікацыя сказаў: *паводле будовы* – простыя і складаныя; *паводле мадальнасці* – сцвярдзальныя і адмоўныя; *паводле мэты выказвання* – апавядальныя, пыталыныя і пабудзальныя; *паводле інтанацыі* – няклічныя і клічныя; *паводле структурнай арганізацыі* – члянныя і нечлянныя; *паводле колькасці саставаў* – аднасастаўныя і двухсастаўныя; *паводле наяўнасці / адсутнасці пашыральнікаў прэдыкатыўнай асновы сказа* – развітыя і неразвітыя; *паводле наяўнасці / адсутнасці структурна неабходных кампанентаў* – поўныя і няпоўныя; *паводле наяўнасці / адсутнасці элементаў ускладнення* – ускладненыя і няўскладненыя.

Аспекты вывучэння сказа: структурны, семантычны, структурна-семантычны, камунікацыйны, прагматычны і інш.

Просты сказ

Паняцце простага сказа. Дыферэнцыяльныя прыметы простага сказа. Просты сказ як монапрэдыкатыўная адзінка. Суадносіны плана зместу (глыбіннай структуры) і плана выражэння (паверхневай структуры) простага сказа.

Фармальная арганізацыя простага сказа. Традыцыйнае вучэнне аб членах сказа. Галоўныя і даданыя члены сказа як канструктыўныя кампаненты фармальнай структуры сказа. Сучасны стан вучэння аб членах сказа. Праблема вылучэння галоўных і даданых членаў сказа ў сучаснай лінгвістыцы. Пашырэнне традыцыйных членаў сказа: сінкрэтычныя члены і дуплексівы, дэтэрмінанты і сітуанты.

Прэдыкатыўная аснова простага сказа. Суадносіны дзейніка і выказніка ў фармальнай структуры сказа. Вербцаэнтрычная канцэпцыя сказа. Структурныя тыпы дзейніка і выказніка і спосабы іх выражэння ў сучаснай беларускай мове. Сувязь выказніка з дзейнікам, яе віды і рэалізацыя ў сказе. Праблема аднародных дзейнікаў і выказнікаў.

Даданыя члены сказа: дапаўненне (прамое / ускоснае); азначэнне (дапасаванае / недапасаванае); акалічнасць (месца, часу, прычыны, мэты і пад.). Марфалагізаваныя і немарфалагізаваныя, дэтэрмінаваныя і недэтэрмінаваныя даданыя члены сказа.

Сінкрэтызм у сістэме членаў сказа.

Лінгвістычны статус аднастаўных сказаў. Фармальна-арганізацыйная структура асновы аднастаўных сказаў, яе пашырэнне. Традыцыйная класіфікацыя аднастаўных сказаў, крытэрыі іх размежавання. Дзеяслоўна-адвербіяльныя (выказніковыя) сказы: пэўна-асабовыя, абагульнена-асабовыя, няпэўна-асабовыя, безасабовыя, інфінітыўныя. Субстантыўныя (дзеясловавыя) сказы: намінацыйныя, назывныя, вакатыўныя, генітыўныя, канструкцыі з “назоўным уяўленням”. Праблема вылучэння аднастаўных сказаў (канцэпцыя “аб прынцыповай двухстаўнасці сказа”). Аднастаўныя сказы як вынік камунікацыйнай рэалізацыі двухстаўнай мадэлі. Аднастаўныя сказы і актуальнае члянэнне. Праблема безасабовых сказаў. Структурна-семантычныя разнавіднасці безасабовых сказаў. Размежаванне безасабовых і інфінітыўных сказаў у рэчышчы традыцыйнага беларускага сінтаксісу.

Ускладненне простага сказа як спосаб пашырэння яго структурнай схемы. Ускладненне і катэгорыя прэдыкатыўнасці. Семантычныя і сінтаксічныя аспекты ўскладненых сказаў. Адметныя ўласцівасці ўскладненага сказа на ўзроўні сінтаксічных пазіцый, сінтаксічных сувязяў і сродкаў выражэння. Інтанацыйнае афармленне ўскладнення.

Сказы з аднароднымі членамі: арганізацыя, семантыка-сінтаксічныя адносіны паміж кампанентамі аднароднага рада, функцыі аднародных членаў сказа. Сінтаксічная сувязь паміж аднароднымі членамі: адкрытая / закрытая, злучнікавая / бяззлучнікавая. Абагульняльныя словы пры аднародных членах сказа.

Сказы з адасобленымі членамі сказа. Умовы адасаблення членаў сказа: семантычныя, граматычныя, камунікацыйныя. Сінтаксічная сувязь пры адасабленні: паўпрэдыкатыўная, паясняльная. Тыпы адасобленых кампанентаў.

Сказы з параўнальнымі зваротамі. Структура, тыпы, значэнне, функцыі параўнальных зваротаў у сказе.

Сказы з пабочнымі і ўстаўнымі канструкцыямі, іх структура і функцыі. Размежаванне пабочных і ўстаўных канструкцый. Агульнае і адрознае паміж пабочнымі і ўстаўнымі канструкцыямі.

Сказы са звароткам. Структура, функцыі і значэнне зваротка ў сказе.

Сказы з мадальнымі часціцамі і выклічнікамі. Значэнне і функцыі сцвярдзальных, адмоўных, пытальных і эмацыянальных слоў у сказе.

Семантычная арганізацыя простага сказа. Паняцце семантычнага сінтаксісу. Намінацыйнае значэнне сказа. Дыктум (прапазіцыя) і модус як два

складнікі намінацыйнага значэння сказа. Структура пазамоўнай сітуацыі – семантычная структура сказа. Паняцце прапазіцыі. Тыпы прапазіцыі: падзейная (існавання, стану, руху, успрымання, дзеяння) і лагічная (характарызацыі, ідэнтыфікацыі, рэляцыі). Структура прапазіцыі: прэдыкат і актанты (аргументы, семантычныя функцыі, глыбінныя склоны), іх тыпы. Сірканстанты, атрыбуты, іх тыпы. Спосабы выражэння прапазіцыі: праз прэдыкатыўную канструкцыю / праз непрэдыкатыўную канструкцыю. Паняцце глыбіннага і паверхневага сінтаксісу. Суадносіны глыбіннай і паверхневай структур сказа. Універсальнае і спецыфічнае ў сінтаксічных мадэлях беларускай мовы (пры супастаўленні з рускай і іншымі славянскімі мовамі). Сучасныя напрамкі вывучэння аб’ектыўнага і суб’ектыўнага зместу сказа.

Камунікацыйная арганізацыя простага сказа. Сказ і выказванне. Актуальнае чляненне выказвання. Кампаненты актуальнага члянення. Сродкі актуальнага члянення і актуалізацыі выказвання (парадак слоў, інтанацыя, лагічны націск, службовыя словы і інш.). Парадак слоў і актуальнае чляненне. Прамы і адваротны (інверсійны) парадак размяшчэння кампанентаў у выказванні. Спосабы выражэння тэмы і рэмы ў простым сказе. Камунікацыйная парадыгма сказа. Асноўныя камунікацыйна-сінтаксічныя тыпы выказванняў у беларускай мове. Тыпалогія выказванняў: нейтральныя / экспрэсіўныя, расчлянёныя / нерасчлянёныя (з нулявой тэмай), сінтагматычна незалежныя / сінтагматычна залежныя (абумоўленыя).

Суадносіны камунікацыйнага і фармальна-сінтаксічнага чляненняў выказвання.

Прагматычны аспект. Выказванне, сітуацыя і моўца. Камунікацыйная інтэнцыя (прагматычная функцыя) выказвання. Паняцце лакутыўных, ілакутыўных і перлакутыўных маўленчых актаў.

Прагматычныя тыпы выказванняў: сцвярджэнне, абяцанне, пагроза, пабуджэнне (загад, просьба), пытанне і інш. Прамыя і ўскосныя маўленчыя акты.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

№п/п	Назвы раздзелаў, тэм	Колькасць аўдыторных гадзін				
		Аўдыторныя				Самаст. работа
		Лекцыі	Практыч., семінары.	Лаб. заняткі	КСРС	
1.	Сінтаксіс як раздзел апісальнай граматыкі	2				2
2.	Словазлучэнне	6	6		4	6
3.	Сінтаксічны (фармальны) аспект	6	4		2	20
4.	Аднасастаўныя сказы	4	4		2	4
5.	Ускладненне простага сказа	8	6		2	20
6.	Камунікатыўны аспект простага сказа	4	2			9
7.	Семантычны і прагматычны аспекты	4	2			9
	Усяго:	34	24		10	70

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТКА

Нумар раздзела, тэмы, заняткаў	Назва раздзела, тэмы, заняткаў; пералік пытанняў для вывучэння	Колькасць аўдыторных гадзін				Матэрыяльнае забеспячэнне заняткаў (наглядныя, метадычныя дапаможнікі і інш.)	Літаратура	Формы кантролю ведаў
		лекцыі	практычныя (семінарскія) заняткі	лабараторныя заняткі	кіруемая самастойная работа студэнта			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Сінтаксіс простага сказа	34	24		10			
1.	Сінтаксіс як раздзел апісальнай граматыкі	2						
1.1.	1. Прадмет і задачы сінтаксісу. Сінтаксіс сярод лінгвістычных дысцыплін. 2. Паняцце сінтаксічнай сувязі і сродкаў яе выражэння. 3. Сістэма сінтаксічных адзінак. 4. Асноўныя аспекты апісання сінтаксісу. 5. Сучасная беларуская сінтаксічная навука: актуальны стан, праблемы, канцэпцыі.					Электронны падручнік	[1], [3], [7], [9], [11], [15], [17]	
2.	Словазлучэнне	6	6		4			
2.1	1. Словазлучэнне як сінтаксічная адзінка. 2. Дыферэнцыяльныя прыметы словазлучэння. 3. Структурная схема і парадыгма словазлучэнняў. 4. Асноўныя падыходы да разумення граматычнай прыроды словазлучэння. 5. Класіфікацыя словазлучэнняў у сучаснай лінгвістычнай літаратуры	2				Электронны падручнік	[4], [8], [7], [9], [10], [17], [20], [22]	Пісьмовая праца
2.1.2	1. Словазлучэнні свабодныя / несвабодныя, прэдыкатыўныя / непрэдыкатыўныя; простыя / складаныя. 2. Лексіка-граматычныя тыпы словазлучэнняў: назоўнікавыя, прыметнікавыя, лічэбнікавыя, займеннікавыя, дзеяслоўныя і прыслоўныя.		2		2	ВМК	[1], [4], [7], [10], [14], [17], [20], [22]	Камп'ютар. тэсты

	3. Сінтаксічна непадзельныя словазлучэнні ў сучаснай беларускай мове: структура, значэнне, функцыі.							
2.1.3	1. Сінтаксічная сувязь кампанентаў непрадкатыўных словазлучэнняў: злучальная і падпарадкавальная. 2. Тыпалогія семантыка-сінтаксічных адносін паміж кампанентамі падпарадкавальнага (гіпатаксічнага) словазлучэння. 3. Сінтаксічная сінаніміка сучаснай беларускай мовы.	2	2			Электронны падручнік	[1], [4], [7], [10], [14], [17], [20], [22]	
2.1.4	1. Семантыка-сінтаксічныя адносіны паміж кампанентамі падпарадкавальнага словазлучэння. 2. Тыпы сувязі ў словазлучэннях: дапасаванне, кіраванне, прымыканне.	2	2		2	ВМК	[4], [5], [7], [10], [14], [17], [18], [21]	Камп'ютарныя тэсты
3.	Просты сказ	26	18		2			
3.1	1. Паняцце сказа. Дыферэнцыяльныя прыметы сказа. 2. Прадкатыўнасць як асноўная сінтаксічная катэгорыя сказа. 3. Узроўні аналізу сказа: прагматычны, камунікацыйны, семантычны і сінтаксічны. 4. Сінтаксічная парадыгма, ці сінтаксічнае поле сказа.	2					[2], [3], [7], [11], [18], [19], [21], [22]	
3.2	Сінтаксічны (фармальны) аспект	6	4					
3.2.1.	1. Мадэль сказа і структурная схема (мінімальная і пашыраная). 2. Сінтаксічныя мадэлі сучаснай беларускай мовы. Сінтаксічная аманімія. 3. Структурнае ядро сказа. Паняцце функцыянальна-сінтаксічнай пазіцыі. Пазіцыя дзейніка і выказніка. 4. Вербацэнтрычная тэорыя арганізацыі выказвання і апазіцыйныя канцэпцыі.	2			2	Электронны падручнік	[1], [4], [5], [8], [9], [16], [21], [22]	Камп'ютарныя тэсты
3.2.2.	1. Марфалагізаваныя і немарфалагізаваныя члены сказа. 2. Дзейнік, спосабы яго выражэння ў сказе. 3. Выказнік, яго структурныя тыпы і адметнасці выражэння. 4. Праблема дапасавання выказніка да колькаснага	2	2			ВМК	[1], [4], [5], [8], [9], [16], [21], [22]	

	дзеініка.								
3.2.3.	1. Традыцыйная тэорыя даданых членаў сказа. 2. Азначэнне і прыдатак, спосабы выражэння ў сказе. 3. Дапаўненне і спосабы іх выражэння ў сказе. 4. Акалічнасць і спосабы іх выражэння ў сказе. 5. Пашырэнне паняцця традыцыйных членаў сказа.	2	2				[1], [4], [5], [8], [9], [16], [18], [19], [21], [22]	Пісьмовая праца	
3.3.	Аднасастаўныя сказы	4	4			2			
3.3.1	1. Лінгвістычны статус аднасастаўных сказаў. 2. Фармальна-арганізацыйная структура асновы аднасастаўных сказаў, яе пашырэнне. 3. Праблема вылучэння аднасастаўных сказаў.	2					Вучэбны дапаможнік	[11], [6], [4], [10], [17], [18], [19], [22]	
3.3.2	1. Традыцыйная класіфікацыя аднасастаўных сказаў, крытэрыі іх размежавання. 2. Субстантыўныя (дзеінікавыя) сказы: намінатыўныя, назывныя, вакатыўныя, генітыўныя, канструкцыі з “назоўным уяўленнем”.		2				ВМК	[4], [6], [10], [11], [17], [18], [19], [22]	
3.3.3	1. Дзеяслоўна-адвербіяльныя (выказніковыя) сказы: 2. Праблема безасабовых сказаў. Структурна-семантычныя разнавіднасці безасабовых сказаў. 3. Размежаванне безасабовых і інфінітыўных сказаў у рэчышчы традыцыйнага беларускага сінтаксісу.	2	2			2		[1], [4], [6], [10], [11], [17], [18], [19], [22]	Вуснае апытанне
3.4	Ускладненне простага сказа	6	6			2			
3.4.1.	1. Ускладненне простага сказа як спосаб пашырэння яго структурнай схемы. 2. Адметныя ўласцівасці ўскладненага сказа на ўзроўні яго сінтаксічных пазіцый, сінтаксічных сувязяў і сродкаў выражэння. 3. Тыпы ўскладнення.	2						[7], [1], [3], [6], [4], [8], [18], [21]	Камп’ютарныя тэсты
3.4.2.	1. Сказы з аднароднымі членамі: арганізацыя, семантыка-сінтаксічныя адносіны паміж кампанентамі аднароднага рада, функцыі. 2. Сінтаксічная сувязь паміж аднароднымі членамі: адкрытая / закрытая, злучніковая / бяззлучніковая. 3. Роля абагульняльных слоў пры аднародным радзе і спосабы іх выражэння.		2				Вучэбны дапаможнік	[1], [4], [5], [7], [8], [16], [18], [21], [22]	

3.4.3.	1. Сказы з адасобленымі членамі сказа. 2. Умовы адасаблення членаў сказа. 3. Сінтаксічная сувязь пры адасабленні (паўпрэдыкатыўная, паясняльная) і тыпы адасобленых членаў.	2	2			ВМК	[1], [4], [5], [7], [8], [16], [18], [21], [22]	Прамежкавы залік
3.4.4.	1. Параўнальныя звароты: тыпы, структура, сувязь у сказе. 2. Сказы з пабочнымі і ўстаўнымі канструкцыямі: структура і функцыі. Агульнае і адрознае паміж пабочнымі і ўстаўнымі канструкцыямі. 3. Сказы са звароткам: структура і функцыі ў сказе.	2	2		2		[1], [4], [5], [7], [8], [16], [18], [21], [22]	Пісьмовая праца
3.5.	Камунікацыйны аспект простага сказа	4	2					
3.5.1.	1. Паняцце камунікацыйнай перспектывы выказвання. 2. Суаднесенасць камунікацыйнага і фармальна-сінтаксічнага чляненняў выказвання. 3. Тыпалогія выказванняў: нейтральныя / экспрэсіўныя, расчлянёныя / нерасчлянёныя, сінтагматычна незалежныя / сінтагматычна залежныя.	2				Электронны падручнік	[2], [3], [4], [6], [9], [17], [19], [22]	
3.5.1.	1. Сродкі актуальнага члянення (АЧ): інтанацыя, парадак слоў. 2. Тыпы інтанацыйных канструкцый (ІК) у сучаснай беларускай мове. 3. Парадак слоў і АЧ. Прамы і адваротны (інверсійны) парадак размяшчэння сінтаксем у выказванні.		2			Вучэбны дапаможнік	[2], [3], [4], [6], [9], [17], [19], [22]	Калёквіум
3.5.2.	1. Актуальнае чляненне і актуалізацыя. 2. Сродкі актуалізацыі ў вусным маўленні (прасадычныя) і пісьмовым тэксце (графічныя). 3. Лексічныя, лексіка-граматычныя, сінтаксічныя актуалізатары (паўтор, часціцы, злучнікі, парцэляты, далучэнне, намінатыўны тэмы і інш.).	2			2		[2], [3], [6], [17], [19], [22]	
3.6	Семантычны і прагматычны аспекты	4	2					
3.6.1	1. Сінтаксіс і семантыка. Прапазіцыйная функцыя сказа.	2					[2], [3], [4], [9],	

ЛІТАРАТУРА

1. Беларуская граматыка: Сінтаксіс. Ч. 2 ч. Мн., 1986.
2. Беларуская мова: хрэстаматыя: вучэб. дапам. Мн., 2005.
3. Беларуская мова: Энцыклапедыя / Пад рэд. А.Я. Міхневіча. Мн., 1994.
4. *Бурак Л. І.* Сучасная беларуская мова. Сінтаксіс. Пунктуацыя. Мн., 1987.
5. *Бурак Л.І., Бурак І.Л.* Сучасная беларуская мова. Арфаграфія і пунктуацыя. Практыкум. Мн., 1993.
6. *Выгонная Л.Ц.* Інтанацыя. Націск. Арфаэпія. Мн., 1991.
7. Граматыка беларускай мовы: Сінтаксіс. Ч. 2 ч. Мн., 1966.
8. *Клюсаў Г.Н.* Асновы і нормы сучаснай беларускай пунктуацыі. Гродна, 1993.
9. *Лепешаў І.Я.* Сучасная беларуская літаратурная мова: спрэчныя пытанні: Дапаможнік. Гродна, 2002.
10. *Маршэўская В.В.* Сучасная беларуская мова. Сінтаксіс: Дапаможнік. Гродна, 2008.
11. *Міхневіч А.Я.* Выбраны працы. Мн., 2006.
12. *Міхневіч А.Я.* Праблемы семантыка-сінтаксічнага даследавання беларускай мовы. Мн., 1976.
13. *Міхневіч А.Я.* Сінтаксічна непадзельныя словазлучэнні ў беларускай мове. Мн., 1965.
14. *Наркевіч А.І.* Сістэма словазлучэнняў у сучаснай беларускай мове (структурна-семантычнае апісанне). Мн., 1972.
15. *Падлужны А.І.* Мова і грамадства. Мн., 1997.
16. Пунктуацыя: кароткі комплексны дапам.-давед. Мн., 2006.
17. *Рамза Т.Р.* Сінтаксіс. Просты сказ: Курс лекцый. Мн., 2002.
18. *Рамза Т.Р.* Сінтаксіс: Практычны курс: Вучэб. дапаможнік. Мн., 2008.
19. *Рамза Т.Р.* Сінтаксіс: Тэарэтычны курс: Вучэб. дапаможнік. Мн., 2006.
20. Словазлучэнне: нарматыўныя аспекты ўтварэння і ўжывання / А.Я. Міхневіч, Т.Р.Рамза. Мн., 2005.
21. *Сямешка Л. І., Шкраба І. Р., Бадзевіч З. І.* Курс беларускай мовы. Мн., 1996.
22. *Чалюк Н. М.* Сінтаксіс. Словазлучэнне. Просты сказ: Вучэб. дапам.. Мн., 2004.

**ПРАТАКОЛ УЗГАДНЕННЯ ВУЧЭБНАЙ ПРАГРАМЫ
ПА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ
З ІНШЫМІ ДЫСЦЫПЛІНАМІ СПЕЦЫЯЛЬНАСЦІ**

Назва дысцыпліны, з якой патрабуецца узгадненне	Назва кафедры	Прапановы аб зменах у змесце вучэбнай праграмы па вучэбнай дысцыпліне	Рашэнне, прынятае кафедрай, якая распрацавала вучэбную праграму (з указаннем даты і нумара пратакола)
1. Сінтаксіс рускай мовы	Рускай мовы	няма	Зацвердзіць Пратакол №10 ад 21 мая 2013 г.
2. Гістарычны сінтаксіс беларускай мовы	Гісторыі беларускай мовы	няма	

**ЗМЭНЫ І ДАПАЎНЕННІ ДА ВУЧЭБНАЙ ПРАГРАМЫ
ПА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ
на ____ / ____ вучэбны год**

№№ ПП	Змены і дапаўненні	Падстава

Вучэбная праграма перагледжана і адобрана на пасяджэнні кафедры
(пратакол № ____ ад _____ 20__ г.)

Загадчык кафедры

_____ (ступень, званне) _____ (подпіс) _____ (Ініцыялы, прозвішча)

ЗАЦВЯРДЖАЮ
Дэкан факультэта

_____ (ступень, званне) _____ (подпіс) _____ (Ініцыялы, прозвішча)